

COVIDist, pääsukestest ja kevadest (kukeseentest rääkimata)

Urmas Siigur – Eesti Arst

Ilm on hukas. Hiina linnast, mille nime enamik meist iial enne kuulnud polnud, läks aasta eest lahti uus töbi – COVID-19. Puhangust sai epideemia ja epideemiast pandeemia, mis võrreldav ehk vaid 1918.–1919. aasta Hispaania gripiga. Detsembri alguseks oli COVIDisse haigestunud üle 63 miljoni ning surnud ligi pooleteist miljonit inimest. Lisaks on pandeemia põhjalikult laastanud maailma majandust. Ja Eestis sai esimesel advendil kukeseeni korjata.

Teisalt on 2020 olnud uskumatute teadus-saavutuste aasta. Vähem kui 12 kuu jooksul on üksikasjalikult uuritud ja kirjeldatud uut haigust selle erinevates avaldustes, sekveneeritud viiruse genoom, välja töötatud hulk diagnostikameetodeid ja ravijuhendeid ning arvukates kontrollitud uuringutes testitud erinevaid ravimeid. Kuigi ühtegi läbimurderavimit pole leitud, on COVIDi surmavusmäär võrreldes pandeemia algusaegadega märgatavalt vähenenud. Paraku on aga haigestumine teises laines vaatamata kõigele jõudsalt suurenemas. Maailm on COVIDist väsinud ja ootab vaktsiiniimet.

Hall ja pime november tõi ka esimesi optimistlikke teateid vaktsiiniarenduste edusammudest. Otsa tegi lahti Pfizer koos BioNTech-iga, kes teatasid, et III faasi kliinilise uuringu vahetulemuste põhjal on nende väljatöötatud mRNA-vaktsiini tõhusus (*efficacy*) COVIDi sümptomite ärahoidmisel 95%. Nädal hiljem teatas Moderna sarnastest tulemustest nende arendatava mRNA-vaktsiiniga. Neile järgnes AstraZeneca ja Oxfordi ülikooli pressiteade oma viirusevektorilise vaktsiini tõhususe kohta, mis on teate järgi keskmiselt 70% ja teatud juhul kuni 90%. Tõsi, seda tulemust varjutasid hiljem ilmnenud segadused andmetega. Nüüdseks on lootustandvatest tulemusest teatanud ka Vene vaktsiini Sputnik V arendajad ning uudiseid uutest vaktsiinidest on kindlasti veel tulekul.

Kas esimesed pääsukesed võivad tuua kevade ja mida me neist pääsukestest

õigupoolest teame? Esiteks seda, et senine informatsioon on pressiteadete tasemel. Täielikke uuringute andmeid ei ole veel avaldatud. Tegu on siiski esialgsete tulemustega ja suhteliselt väikeste valimitega. Tõhususe näitajad on arvatud 100–200 haigestunu pealt ning iga järgmine platseebo- või vaktsiinirühma sattuv juht nihutab seda protsenti. Samas ei ole põhjust arvata, et see mõjutaks leitud näitajaid oluliselt. Senise teadmise põhjal on alust uskuda, et tulemas on ohutud – testitud kümnete tuhandete inimeste peal – ja toimivad vaktsiinid. Vähe-malt 2 vaktsiini võiksid saada erakorralise kasutusloa juba enne aasta lõppu. Vaktsiini tegelik efektiivsus (*effectiveness*) selgub aga selle kasutusele võtmise järel päriselus, kui lisandub piisavalt andmeid vaktsiini toime kohta erineva soo, vanuse ja muude demograafiliste näitajatega ning kaasuvate haigustega inimestel.

Teisalt on hulk asjaolusid, mida me veel neist vaktsiinidest ei tea, kuid mis on olulised, et hinnata vaktsiin mõju COVID-19 leviku peatamiseks. Kui pikaks ajaks annab vaktsiin kaitse? Kas ja kui sageli on vaja teha kordusvaktsineerimist? Kui kergelt või raskelt saab kulgema võimalik reinfektsioon? Kas vaktsiin hoiab ära ka SARS-CoV-2 ülekande või on vaktsineeritud jätkuvalt potentsiaalsed nakkuse levitajad? Kui hästi suudab ühiskond logistiliselt korraldada karjaimmuunsuse saavutamiseks piisava vaktsineerituse taseme? Mis on kaugem tulevik – kas postpandemilises faasis saab SARS-CoV-2-st endeemiline nakkus? Vastused neile ja paljudele teistele küsimustele annab aeg ja jätkuv uurimistöö.

Rahvatarkus teab, et esimesed pääsukesed ei too kevadet, aga kevade ootust võimendavad nad kindlasti. Ja kui loodus on juba kord nii sassis, et esimese advendi ajal võib metsast kukeseeni korjata, siis loodame, et ka see kevad saabub nii vara, kui vähegi võimalik. Seniks aga – jäägem terveks!

4. detsember 2020



Urmas Siigur